

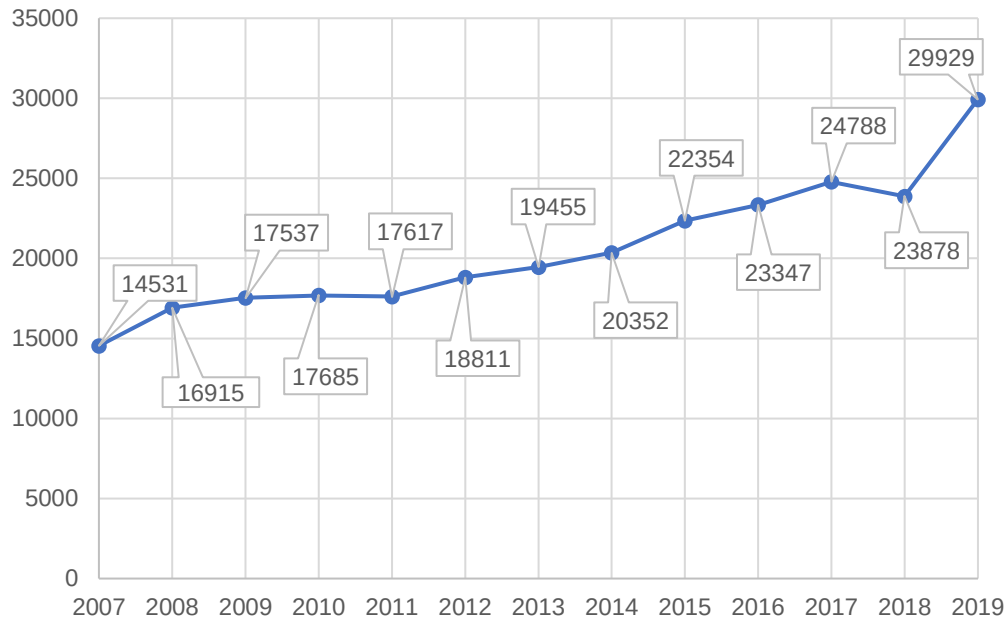
Stosowanie znaków drogowych A-18b - „zwierzęta dzikie”

dr inż. Tomasz Krukowicz

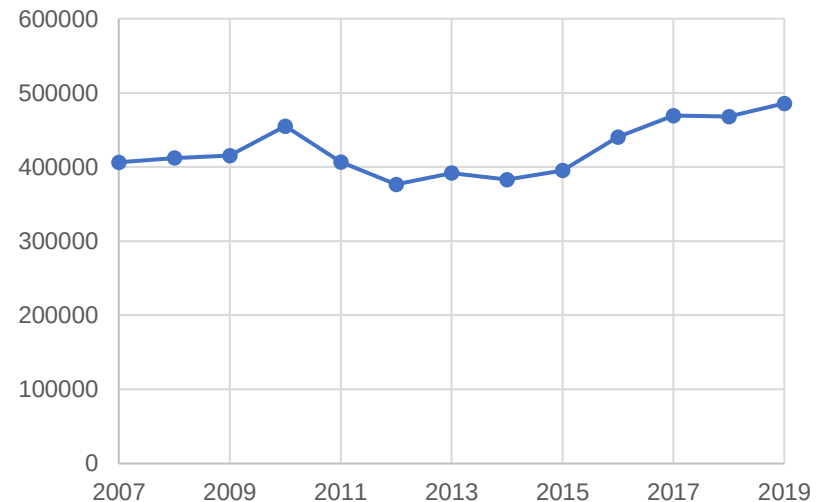

Dlaczego zdarzenia ze zwierzętami są problemem?

Zdarzenia ze zwierzętami 2007-2019

Zdarzenia drogowe ogółem 2007-2019

Opracowanie własne na podstawie
www.sewik.pl

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Przepisy dotyczące znaku A-18b

częsty «zachodzący wiele razy lub obecny w wielu przypadkach»

www.sjp.pwn.pl

„**częsty**” to taki, który odbywa się lub zdarza się wiele razy, z krótkimi przerwami pomiędzy kolejnymi wydarzeniami

Wyrok SO w Łodzi III Ca 1172/16

przekraczać *ndk I*, ~any — przekroczyć *dk VIb*, ~ony 1. «robić krok przez co, przechodząc mijać co, przestępować co»:

Słownik języka polskiego pod red. W. Doroszewskiego

Znak A-18b "zwierzęta dzikie" (rys. 2.2.20.2) stosuje się do oznaczania miejsc, w których zwierzęta dziko żyjące **często** **przekraczają** drogę, np. przy wjeździe do lasu o **dużej** ilości zwierzyny lub w miejscu przecięcia przez drogę dojścia do wodopoju. Miejsca takie **można** ustalić **m.in.** na podstawie informacji **służby leśnej** o szlakach wędrówek dzikich zwierząt.

Dz. U. 2019 r. poz. 2311

duży «znaczny pod względem rozmiarów, **ilości**, natężenia»

www.sjp.pwn.pl

można

1. «nie ma przeszkód, żeby coś zrobić»
2. «wolno coś komuś»

www.sjp.pwn.pl

Stosowanie znaków drogowych A-18b – „zwierzęta dzikie”

Przepisy dotyczące znaku A-18b

„można”

Dz. U. 2019 r. poz. 2311

„(...) W sprawie lokalizacji znaku należy zasięgnąć opinii miejscowego organu celnego. (...)”

„(...) W sprawie lokalizacji znaku należy zasięgnąć opinii właściwego organu Straży Granicznej. (...)”

„(...) Drogozaz E-9 umieszcza się na wniosek właściwego terytorialnie organu administracji państwowej do spraw kultury. (...)”

„(...) umieszcza na wniosek właściwego terytorialnie Konserwatora Przyrody. (...)”

„(...) Projekty znaków samochodowych szlaków turystycznych opiniuje kapituła właściwej organizacji turystycznej. (...)”

wniosek: obowiązki są w rozporządzeniu wyrażane inaczej

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Przepisy dotyczące znaku A-18b

„służba leśna”

- przepisy określają stanowiska w służbie leśnej – m. in. dyrektor RDLP, nadleśniczy – dotyczą one PGL Lasy Państwowe
- pośrednio to wskazuje, skąd można pozyskać dane o zwierzętach, ale nie są to jedyne możliwe źródła

Miasta również są pokryte jednostkami PGL LP!

<https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy#>

przykładowe inne jednostki posiadające wiedzę o zwierzętach:

- Lasy Miejskie
- Parki Narodowe
- Zarządy Zieleni Miejskiej

„Lasy prywatne będące pod nadzorem Prezydenta m.st. Warszawy to około 3 200 ha, lasy stanowiące własność Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych to powierzchnia około 1 300 ha.”

<https://www.lasymiejskie.waw.pl/>

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Przepisy dotyczące znaku A-18b

- Prawo łowieckie:
Art. 11. 2. Gospodarowanie populacjami zwierzyny wymaga w szczególności: (...)
8) ochrony zwierzyny przed zagrożeniem ruchu pojazdów samochodowych na drogach krajowych i wojewódzkich.
3. Dzierżawcy i zarządcy obwodów łowieckich, wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast) i nadleśniczowie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe współdziałają ze sobą oraz z właścicielami, posiadaczami i zarządcami gruntów w sprawach związanych (...) z zagospodarowaniem obwodów łowieckich, w szczególności w zakresie ochrony i hodowli zwierzyny.
- Zarządzenie Nr 22 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 13 lipca 2017 r. w sprawie kontroli stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego

występowanie zwierząt gospodarskich lub leśnych	- brak oznakowania miejsc przekraczania drogi przez zwierzęta, - brak zabezpieczeń przed wtargnięciem zwierząt na drogę - wyгородzenia (jeśli są wymagane),
--	---

- Brak wskazania w przepisach szczególnych obowiązków dotyczących oznakowania dróg znakiem A-18b, odmiennych od innych znaków.

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Przykładowe wyroki sądów:

(...) Od zarządcy drogi wymaga się aktywnego badania stanu zagrożenia na drodze oraz dbania o aktualizację informacji w tym zakresie i przekazywania jej użytkownikom dróg poprzez umieszczanie (lub znoszenie) odpowiednich znaków ostrzegawczych. (...)

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 stycznia 2013 r. I ACa 717/12

(...) Nie jest uzasadniona teza, że zarządca drogi ma obowiązek badania każdego skupiska roślinności przylegającego do zarządzanej drogi pod kątem występowania zwierzyny dzikiej. Obowiązek taki nie wynika z przepisów prawa. (...). Sporadyczne wypadki przekraczania drogi przez dzikie zwierzęta, które mogą w praktyce zdarzyć się w każdym miejscu, zwłaszcza poza obszarem niezamieszkałym, nie oznaczają jeszcze konieczności, a nawet możliwości ustawienia wskazanego znaku ostrzegawczego. (...)

Wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 6 lipca 2017 r. II Ca 105/17

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Przykładowe wyroki sądów:

(...) Z tłumaczeń pozwanego wynika, że inicjatywa powinna należeć do tych podmiotów które zajmują się zwierzyną, dopiero gdy one zgłoszą fakt migracji, to podejmie decyzję o ustawieniu znaku. Zdaniem Sądu sytuacja powinna wyglądać odwrotnie, to zarządca drogi powinien podejmować kroki w celu ustalenia czy np. wymagane jest ustawienie znaku informującego o wędrówkach dzikich zwierząt na tym odcinku (...)

Wyrok Sądu Rejonowego w Brzesku z dnia 31 stycznia 2018 r. I C 531/16

(...) obowiązek oznakowania dróg łącznie z ustawieniem stosownych znaków ostrzegawczych spoczywa na zarządcy drogi, który miał obowiązek w każdy dostępny sposób rozpoznawać warunki drogowe rzutujące na konieczność właściwego oznakowania. (...)

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2005 r. II CK 363/04

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Przykładowe wyroki sądów:

(...) Sąd uznał, że zarządca dopuścił się zaniechania niezgodnego z przepisami prawa, gdyż brak jest jakichkolwiek dowodów na to, aby analizował dane dotyczące wypadków drogowych na terenie, gdzie miał miejsce przedmiotowy wypadek (...)

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 15 listopada 2012 r. I ACa 518/12

Podobne rozumowanie – oparte na analizie zdarzeń drogowych, z różnymi wnioskami – można spotkać w wyrokach:

- Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 6 października 2016 r. III Ca 1172/16
- Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 7 września 2017 r. II Ca 504/17

(...) Niezależnie od powyższego należy jednak wskazać, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie uzasadnia przyjęcia, że istniały wskazane w powołanych wyżej przepisach podstawy faktyczne ustawienia znaku ostrzegawczego A-18b "zwierzęta dzikie" na jakimkolwiek odcinku ulicy (...). Z korespondencji przesłanej do Sądu Rejonowego przez Nadleśniczego Nadleśnictwa Ś. wynika, że na ulicy (...) nie zlokalizowano szlaków migracyjnych dzikich zwierząt (...).

Wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 6 lipca 2017 r. II Ca 105/17

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

(...) znak A-18b "zwierzęta dzikie" stosuje się do oznaczania miejsc, w których zwierzęta dziko żyjące często przekraczają drogę, np. przy wjeździe do lasu o dużej ilości zwierzyny lub w miejscu przecięcia przez drogę dojścia do wodopoju. Miejsca takie można ustalić m.in. na podstawie informacji służby leśnej o szlakach wędrówek dzikich zwierząt. Obowiązek oznakowania drogi znakiem A-18b powstaje zatem w sytuacji, gdy zarządcą drogi posiada informacje pochodzące od innych służb, które wymagają podjęcia od niego odpowiedniego działania. (...)

Wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 1 lipca
2015 r. III Ca 590/15

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

(...) Ustawodawca wymaga miejsc, w których zwierzęta dziko żyjące często przekraczają drogę, np. przy wjeździe do lasu o dużej ilości zwierzyny lub w miejscu przecięcia przez drogę dojścia do wodopoju. Chodzi zatem o stałą aktywność zwierząt, a nie jedynie incydentalną. Posiłkując się definicją przymiotnika „częsty”, zaczerpniętą ze słownika języka polskiego, należy wskazać, że „częsty” to taki, który odbywa się lub zdarza się wiele razy, z krótkimi przerwami pomiędzy kolejnymi wydarzeniami. Obowiązek oznakowania istnieje wyłącznie w przypadku ponadprzeciętnego ryzyka ze strony migrującej zwierzyny, tj. w przypadku stwierdzenia na danym obszarze stałych szlaków wędrówek zwierząt (...)

Wyrok Sądu Okręgowego w Sieradzu z dnia 8 maja
2019 r. I Ca 133/19

Stosowanie znaków drogowych A-18b – „zwierzęta dzikie”

(...) Zarządca drogi nie może zatem dowolnie stawiać tego znaku drogowego. Doprowadziłoby to bowiem do dezorganizacji ruchu drogowego gdyby na każdym „leśnym odcinku drogi” na wszelki wypadek stawiać znak ostrzegawczy przed zwierzyną leśną. (...)

Wyrok Sądu Rejonowego w Kwidzynie z dnia 29 czerwca 2017 r. I C 182/17

(...) chcąc stawiać znak A-18b w każdym miejscu gdzie pojawiły się dziki bądź inne dzikie zwierzęta należałoby ich postawić na tyle dużo, że straciły by one swój ostrzegawczy charakter. Sąd II instancji za w pełni adekwatne uznał przy tym przedstawione w apelacji porównanie do stosowania znaku A-17 "dzieci", gdyż wprowadzie niewątpliwie dzieci mogą pojawić się na każdej drodze w obrębie miasta, to znak ostrzegawczy stosowany jest wyłącznie w miejscach szczególnie przez dzieci uczęszczanych tj. w pobliżu szkół, miejsc zabaw itp. (...)

Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 19 września 2014 r. II Ca 1442/13

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

(...) brak jest w przepisach prawa przepisu, który wykazywałby konkretnie, w jakiej częstotliwości należy dokonywać badania/analizy konieczności stosowania znaków A - 18 b - tak w zakresie kontaktowania się ze służbami leśnymi, jak również w zakresie innych metod, np. analiz statystycznych dotyczących wypadków drogowych. (...)

Wyrok Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 15 maja 2018 r. I C 325/14

(...) Powodowie nie wykazali, że okolice fragmentu autostrady, na której nastąpił wypadek przecinał szlak migracyjny dzikich zwierząt, ani że dochodziło tam już wcześniej do zdarzeń drogowych z ich udziałem. Dowodu potwierdzającego te okoliczności nie stanowią informacje o wypadkach z udziałem dzikich zwierząt mające miejsce na zupełnie innych drogach przebiegających przez inne miejscowości. (...)

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2016 r. II C 368/15

Analiza zdarzeń ze zwierzętami powinna być prowadzona lokalnie, dla konkretnych odcinków dróg.

Stosowanie znaków drogowych A-18b – „zwierzęta dzikie”

(...) Wysokość kosztów związanych ze opracowywaniem projektów stałej organizacji ruchu, nie może usprawiedliwiać zaniechania zarządcy drogi w tym zakresie. Skoro zarządca drogi wcześniej wiedział o przesłankach uzasadniających ustawienie znaku ostrzegawczego, znak A-18b powinien znajdować się na drodze krajowej nr (...) w miejscu i w czasie, gdzie doszło do zdarzenia. Zaniechanie właściwego oznakowania drogi uznać należy zatem za bezprawne i zawinione.(...)

Wyrok Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 19 września 2016 r. I C 336/14

(...) Odpowiedzialności zarządcy nie wyklucza przy tym podjęcie przez niego procedury zmierzającej do nowego oznakowania, skoro w chwili zdarzenia znaku A-18b, nie było. Długość takiego postępowania nie może pozbawiać użytkowników dróg prawa do właściwego oznakowania w czasie, w którym korzystają oni z drogi, a także do ochrony prawnej, poprzez odpowiedzialność odszkodowawczą zarządcy, który profesjonalnie zajmuje się utrzymaniem wszystkich dróg krajowych. (...)

Wyrok Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 7 marca 2016 r. I C 127/14

Po wykonaniu analizy należy jak najszybciej wdrożyć zmiany na drodze!!!

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Wniosek – niezbędne dwa odmienne podejścia

Projektowanie oznakowania

- Analiza zdarzeń drogowych (SEWiK, dane zarządców dróg),
- Analiza zagrożenia ze strony zwierząt – dane od innych, specjalistycznych podmiotów – Nadleśnictwa (ew. RDLP), Parki Narodowe, Lasy Miejskie, Koła łowieckie,
- uwzględnienie odległości znaku od miejsca niebezpiecznego,
- powtarzanie znaków na dłuższych odcinkach, uwzględnienie skrzyżowań.

Sprawdzanie poprawności oznakowania (np. po zdarzeniu)

- Wyłącznie sprawdzenie istnienia przesłanek wymienionych w przepisach:
 - Odcinek leśny z dużą ilością zwierzyny
 - Częste przekraczanie drogi
 - Istnienie dojścia do wodopoju / „szlaku migracyjnego zwierzyny”

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Od czego zależy bytowanie i przemieszczanie się zwierząt?

- natężenie ruchu pojazdów,
- przecięcie naturalnych tras migracji zwierząt zabudową (nową dzielnicą, drogą, linią kolejową),
- rodzaj upraw rolnych w danym okresie w otaczającym obszarze
- zmiana stosunków wodnych na terenach leśnych – np. zalewane jest żerowisko danego gatunku,
- gatunki drzew posadzone w danym roku na uprawach leśnych,
- prowadzenie prac leśnych,
- choroby zwierząt (zmniejszenie populacji zwierząt).

**Czynniki te są trudne do prognozowania.
Zachowania zwierząt zmieniają się!**

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Zdarzenia często występują na skraju lasu –
odległość znaku od miejsca niebezpiecznego!

maps.google.pl

maps.google.pl

Jak długo kierujący
zapamięta ten znak?

Stosowanie znaków drogowych

A-18b – „zwierzęta dzikie”

Podsumowanie

- Zwierzęta na drodze mogą pojawić się wszędzie – pojawiają się nawet w centrach dużych miast.
- Zderzenie ze zwierzętami jest zdarzeniem losowym – zdarza się nawet leśnikom.
- Inna procedura dla analizy potrzeby oznakowania, a inna dla sporządzania opinii o zgodności oznakowania z przepisami.
- Zróżnicowane orzecznictwo sądów – gorąco zachęcam do lektury, w prezentacji są tylko wybrane fragmenty.
- Wskazane jest uporządkowanie i ujednolniczenie przepisów – określenie konkretnych obowiązków i zakresu odpowiedzialności.
- Uwzględnienie cech psychofizycznych kierujących.
- Uwzględnienie problematyki podczas audytu BRD.

Dziękuję za uwagę!

